

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a patra)

17 octombrie 2024*

„Trimitere preliminară – Atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii – Directiva 2004/18/CE – Noțiunea de «contract de achiziții publice de lucrări» – Ansamblu contractual care cuprinde un contract de subvenție și un antecontract de vânzare-cumpărare – Interes economic direct pentru autoritatea contractantă – Lucrare care răspunde necesităților precizate de autoritatea contractantă – Subvenție și antecontract de vânzare-cumpărare care constituie un ajutor de stat compatibil cu piața internă – Directiva 89/665/CEE – Directiva 2014/24/UE – Consecințele constatării lipsei efectelor unui contract de achiziții publice – Nulitate absolută *ex tunc*”

În cauza C-28/23,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III, Slovacia), prin decizia din 16 ianuarie 2023, primită de Curte la 24 ianuarie 2023, în procedura

NFŠ a.s.

împotriva

Slovenská republika konajúca prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky,

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky,

CURTEA (Camera a patra),

compusă din domnul C. Lycourgos (raportor), președintele Camerei a treia, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a patra, domnul S. Rodin și doamna O. Spineanu-Matei, judecători,

avocat general: domnul M. Campos Sánchez-Bordona,

grefier: domnul I. Illéssy, administrator,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 1 februarie 2024,

luând în considerare observațiile prezentate:

– pentru NFŠ a.s., de M. Čabák, P. Hodál și L. Královič, advokáti,

* Limba de procedură: slovacă.

- pentru Slovenská republika konajúca prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky și Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, de P. Hornák, P. Szabó și M. Tomaschek, advokáti,
- pentru guvernul slovac, de E. V. Larišová, A. Lukáčik și S. Ondrášiková, în calitate de agenți,
- pentru guvernul ceh, de L. Halajová, M. Smolek și J. Vlácil, în calitate de agenți,
- pentru Comisia Europeană, de G. Gattinara, R. Lindenthal și G. Wils, în calitate de agenți,

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 11 aprilie 2024,

pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO 2004, L 134, p. 114, Ediție specială, cap. 06/vol. 8, p. 116), a articolului 2 alineatul (1) punctul 6 litera (c) din Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE (JO 2014, L 94, p. 65), precum și a articolului 2d alineatul (1) litera (a) și alineatul (2) din Directiva 89/665/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări (JO 1989, L 395, p. 33, Ediție specială, 06/vol. 1, p. 237), astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind atribuirea contractelor de concesiune (JO 2014, L 94, p. 1) (denumită în continuare „Directiva 89/665”).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între NFŠ a.s., pe de o parte, și Slovenská republika konajúca prostredníctvom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (Republica Slovacă, prin intermediul Ministerului Educației, Științelor, Cercetării și Sporturilor din Republica Slovacă) și Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (Ministerul Educației, Științei, Cercetării și Sporturilor al Republicii Slovacă) (denumit în continuare „Ministerul Educației”), pe de altă parte, în legătură cu un antecontract de vânzare-cumpărare a stadionului național de fotbal care trebuia să fie construit de NFŠ în Slovacia.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

Directiva 89/665

- 3 Articolul 1 din Directiva 89/665, intitulat „Domeniul de aplicare și disponibilitatea căilor de atac”, prevede:

„(1) [...]

[...]

Statele membre adoptă măsurile necesare pentru a se asigura că, în ceea ce privește contractele care intră sub incidența Directivei [2014/24] sau a Directivei [2014/23], deciziile autorităților contractante pot face obiectul unei proceduri de contestare eficace și, mai ales, cât mai rapide posibil, în conformitate cu condițiile stabilite la articolele 2-2f din prezenta directivă, pe motivul că deciziile respective au încălcat dreptul Uniunii în domeniul achizițiilor publice sau normele de drept intern care transpun respectivele prevederi comunitare.

[...]

(3) Statele membre asigură accesul la căile de atac, în temeiul unor norme detaliate pe care statele membre pot să le stabilească în acest sens, cel puțin oricărei persoane care are sau care a avut vreun interes în obținerea unui anumit contract și care a fost prejudiciată sau riscă să fie prejudiciată printr-o presupusă încălcare.

[...]”

- 4 Articolul 2d din Directiva 89/665, intitulat „Absența efectelor”, prevede:

„(1) Statele membre garantează declararea absenței efectelor unui contract de către un organism responsabil de soluționarea căilor de atac independent de autoritatea contractantă sau faptul că absența efectelor contractului menționat intervine în urma deciziei unui astfel de organism în oricare dintre următoarele cazuri:

- (a) dacă autoritatea contractantă a atribuit un contract fără publicarea prealabilă a unui anunț de participare în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, fără ca acest lucru să fie permis în conformitate cu Directiva [2014/24] sau cu Directiva [2014/23];

[...]

- (2) Efectele declarării absenței efectelor unui contract sunt prevăzute în dreptul intern.

Dreptul intern poate să prevadă anularea retroactivă a tuturor obligațiilor contractuale sau să anuleze numai acele obligații care urmează încă să fie executate. În acest ultim caz, statele membre prevăd aplicarea altor sancțiuni în sensul articolului 2e alineatul (2).

[...]”

- 5 În temeiul articolului 2e din Directiva 89/665, intitulat „Încalcări ale prezentei directive și sancțiuni alternative”, statele membre prevăd, în anumite cazuri, absența efectelor contractului sau a sancțiunilor alternative.

Directiva 2004/18

- 6 Potrivit articolului 1 din Directiva 2004/18:

„(1) În sensul prezentei directive, se aplică definițiile prevăzute la alineatele (2)-(15).

(2)

(a) «Contractele de achiziții publice» sunt contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între unul sau mai mulți operatori economici și una sau mai multe autorități contractante și care au ca obiect execuția de lucrări, furnizarea de produse sau prestarea de servicii în sensul prezentei directive.

(b) «Contractele de achiziții publice de lucrări» sunt contracte de achiziții publice având ca obiect fie execuția, fie atât proiectarea, cât și execuția unor lucrări referitoare la una dintre activitățile menționate la anexa I sau a unei lucrări, fie realizarea, prin orice mijloace, a unei lucrări care să răspundă unor necesități precizate de autoritatea contractantă. O «lucrare» este rezultatul unui ansamblu de lucrări de construcție sau de lucrări publice destinată să îndeplinească ea însăși o funcție economică sau tehnică.

[...]

(9) «Autorități contractante» înseamnă: statul, colectivitățile teritoriale, organismele de drept public și asociațiile formate din una sau mai multe din aceste colectivități sau unul sau mai multe organisme de drept public.

[...]”

Directiva 2014/24

- 7 Articolul 1 alineatul (1) din Directiva 2014/24 prevede:

„(1) Prezenta directivă instituie norme aplicabile procedurilor de achiziție utilizate de către autoritățile contractante în legătură cu contractele de achiziții publice și concursurile de proiecte a căror valoare este estimată ca fiind cel puțin egală cu pragurile prevăzute la articolul 4.”

- 8 Potrivit articolului 2 alineatul (1) din această directivă:

„În sensul prezentei directive, se aplică următoarele definiții:

(1) «autorități contractante» înseamnă statul, autoritățile regionale sau locale, organismele de drept public sau asociațiile formate din una sau mai multe astfel de autorități sau din unul sau mai multe astfel de organisme de drept public;

[...]

- (5) «contracte de achiziții publice» înseamnă contracte cu titlu oneros, încheiate în scris între unul sau mai mulți operatori economici și una sau mai multe autorități contractante și care au ca obiect execuția de lucrări, furnizarea de produse sau servicii;
- (6) «contracte de achiziții publice de lucrări» înseamnă contracte de achiziții publice care au ca obiect:
- [...]
- (c) realizarea, prin orice mijloace, a unei lucrări care corespunde cerințelor precizate de autoritatea contractantă care exercită o influență decisivă asupra tipului sau proiectului lucrării;
- [...]”
- 9 Articolul 83 din directiva menționată, intitulat „Asigurarea punerii în aplicare”, prevede:
- „(1) În vederea garantării punerii în aplicare corecte și eficiente, statele membre se asigură că cel puțin sarcinile stabilite în prezentul articol sunt îndeplinite de una sau mai multe autorități, organisme sau structuri. Acestea transmit Comisiei [Europene] toate autoritățile, organismele sau structurile competente pentru îndeplinirea sarcinilor respective.
- (2) Statele membre se asigură că aplicarea normelor în materie de achiziții publice este monitorizată.
- În cazul în care autoritățile sau structurile de monitorizare identifică, din proprie inițiativă sau după primirea unor informații, încălcări specifice sau probleme sistemice, acestea sunt împuternicite să indice aceste probleme autorităților naționale de audit, instanțelor sau altor autorități sau structuri competente, cum sunt Ombudsmanul, parlamentele naționale sau comitetele acestora.
- [...]”
- 10 Potrivit articolului 90 alineatul (1) din aceeași directivă:
- „Statele membre asigură intrarea în vigoare a actelor cu putere de lege și a actelor administrative necesare pentru a se conforma prezentei directive până la 18 aprilie 2016. [...]”
- 11 Articolul 91 primul paragraf din Directiva 2014/24 prevede:
- „Directiva 2004/18/CE se abrogă începând cu 18 aprilie 2016.”
- Dreptul slovac***
- Legea nr. 40/1964*
- 12 Articolul 39 din zákon č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník (Legea nr. 40/1964 privind Codul civil) din 26 februarie 1964, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, prevede:
- „Este nul actul juridic care, prin conținutul sau prin obiectul său, contravine legii, eludează legea sau este contrar bunelor moravuri.”

Legea nr. 25/2006

- 13 Articolul 3 alineatul (3) din zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Legea nr. 25/2006 privind achizițiile publice, de modificare și de completare a anumitor legi) din 14 decembrie 2005, în versiunea aplicabilă situației de fapt din litigiul principal, prevede:

„Un contract de achiziții publice de lucrări de construcții în sensul prezentei legi este un contract care are ca obiect fie execuția unor lucrări de construcții, fie atât proiectarea, cât și executarea unor lucrări de construcții referitoare la una dintre activitățile enumerate la secțiunea 45 din Vocabularul comun privind achizițiile publice [...], fie realizarea unei construcții. O construcție în sensul prezentei legi este rezultatul unui ansamblu de lucrări de construcții care îndeplinește o funcție economică sau tehnică și a cărei executare îndeplinește cerințele autorității contractante sau ale entității contractante.”

- 14 Potrivit articolului 147a din această lege:

„În cazul în care o autoritate contractantă, o entitate contractantă sau o persoană menționată la articolul 7 încheie un contract, un contract de concesiune, un acord-cadru sau un act adițional la un contract, la un contract de concesiune sau la un acord-cadru cu încălcarea prezentei legi, [Úrad pre verejné obstarávanie (Autoritatea de Reglementare a Achizițiilor Publice)] sau procurorul introduce, în termen de un an de la data încheierii lor, o acțiune în declararea nulității în fața unei instanțe.”

Legea nr. 343/2015

- 15 Articolul 3 alineatul (3) din zákon č. 343/2015 Z. z. o verejnom obstarávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov (Legea nr. 343/2015 privind achizițiile publice, de modificare și de completare a anumitor legi) din 18 noiembrie 2015, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal (denumită în continuare „Legea nr. 343/2015”), prevede:

„Un contract de lucrări, în sensul prezentei legi, este un contract al cărui obiect constă în:

[...]

- (c) realizarea, prin orice mijloace, a unei lucrări care corespunde cerințelor precizate de autoritatea contractantă sau de entitatea contractantă care exercită o influență decisivă asupra tipului sau proiectului lucrării.”

- 16 Articolul 181 alineatele (1) și (11) din această lege prevede:

„(1) Un ofertant, un candidat, un participant sau o persoană care ar fi putut fi interesată de obținerea unui contract sau a unei concesiuni specifice care depășește pragul și ale cărei drepturi sau interese protejate legal au fost sau ar fi putut fi afectate de procedura autorității contractante sau a entității contractante (denumită în continuare „persoana interesată”) poate, după încheierea contractului, a contractului de concesiune sau a acordului-cadru, să sesizeze instanța cu o cerere de anulare a contractului, a contractului de concesiune sau a acordului-cadru.

[...]

(11) Dreptul de a solicita constatarea nulității unui contract, a unui contract de concesiune sau a unui acord-cadru se stinge dacă nu este invocat

- (a) în termen de 30 de zile de la data publicării anunțului privind rezultatul procedurii de atribuire a contractelor de achiziții publice în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* în conformitate cu prezenta lege, în cazul în care anunțul conține de asemenea o justificare a nepublicării anunțului de participare, a anunțului utilizat ca invitație la licitație, a anunțului de concesiune sau a anunțului de concurs,
- (b) în termen de șase luni
  - (1) de la data publicării anunțului privind rezultatul achiziției în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene*, în cazul în care anunțul nu conține nicio justificare în conformitate cu litera (a), sau
  - (2) de la data încheierii contractului, a contractului de concesiune de lucrări sau a acordului-cadru, în alte cazuri decât cele menționate la litera (a) și la primul paragraf.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 17 În vederea realizării proiectului de construcție a stadionului național de fotbal din Slovacia, guvernul slovac a prevăzut, prin Rezoluția nr. 400/2013 din 10 iulie 2013, că Ministerul Educației va încheia, fără o procedură concurențială, un memorandum cu societatea Národný futbalový štadión, a.s., care este predecesoarea în drept a NFŠ. Acest memorandum, încheiat la 11 iulie 2013, definește condițiile de acordare a unei subvenții pentru construirea stadionului, precum și condițiile acestei construi.
- 18 Pe această bază, la 21 noiembrie 2013, Ministerul Educației a încheiat cu Národný futbalový štadión un contract de subvenție în temeiul căruia ministerul menționat s-a angajat să vireze acestei societăți o subvenție de 27 200 000 de euro finanțată din bugetul de stat pentru construirea stadionului respectiv (denumit în continuare „contractul de subvenție”). Societatea menționată s-a angajat să finanțeze cel puțin 60 % din costurile de construcție.
- 19 La 10 mai 2016, Ministerul Educației și NFŠ au încheiat actul adițional nr. 1 la contractul de subvenție, care a modificat întregul text al acestui contract, eliminând în special posibilitatea, prevăzută inițial în favoarea Slovenský futbalový zväz (Federația Slovacă de Fotbal), de a utiliza gratuit anumite spații din același stadion.
- 20 În aceeași zi, Ministerul Educației, în numele Republicii Slovacie în calitate de viitor cumpărător, a încheiat cu NFŠ, în calitate de viitor vânzător, un antecontract de vânzare-cumpărare care preciza condițiile încheierii contractului de vânzare-cumpărare a stadionului național de fotbal din Slovacia (denumit în continuare „antecontractul de vânzare-cumpărare”). Antecontractul de vânzare-cumpărare include, în anexele sale, specificații tehnice detaliate și parametrii materiali ai acestui stadion.
- 21 Intrarea în vigoare a antecontractului de vânzare-cumpărare era subordonată respectării anumitor condiții, printre care constatarea de către Comisie a faptului că subvenția și antecontractul respective constituie un ajutor de stat compatibil cu piața internă, în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE. Comisia a constatat că situația se prezenta astfel prin Decizia SA.46530 din 24 mai 2017 (JO 2017, C 354, p. 1).

- 22 Mai multe proceduri judiciare sunt în curs de desfășurare cu privire la contractul de subvenție sau la antecontractul de vânzare-cumpărare. În fața Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III, Slovacia), care este instanța de trimitere, NFŠ a formulat o cerere având ca obiect stabilirea conținutului antecontractului de vânzare-cumpărare în ceea ce privește determinarea prețului de vânzare-cumpărare, pentru a exercita opțiunea, prevăzută în favoarea sa prin acest antecontract, de a vinde clădirea construită. Potrivit acestei societăți, antecontractul de vânzare-cumpărare este valabil și nu constituie un contract de achiziții publice, întrucât nu stabilește o obligație executorie de a realiza lucrări. Prin urmare, nu ar fi vorba despre un contract cu titlu oneros.
- 23 Dimpotrivă, Ministerul Educației susține în fața instanței de trimitere că contractul de subvenție și antecontractul de vânzare-cumpărare constituie un ansamblu complet de drepturi și de obligații reciproce, care urmărește în mod intenționat, din cauza lipsei unei proceduri concurențiale, eludarea Legii nr. 343/2015. În special, antecontractul de vânzare-cumpărare ar avea un caracter oneros, manifestat de modalitățile de stabilire a prețului de vânzare-cumpărare pe care îl prevede.
- 24 Acest minister susține de asemenea că a avut o influență decisivă asupra proiectului stadionului național de fotbal din Slovacia care, în temeiul contractului de subvenție, trebuie să îndeplinească cerințele prevăzute, în ceea ce privește stadioanele de nivel 4, de Regulamentul Uniunii Asociațiilor Europene de Fotbal (UEFA) privind infrastructura stadioanelor. În plus, ministerul menționat ar fi stabilit cerințe suplimentare prin intermediul organului de conducere suprem al acestui proiect, comitetul director și de supraveghere pentru construirea acestui stadion, în cadrul căruia era reprezentat în majoritate.
- 25 Pe de altă parte, părțile nu sunt de acord cu privire la aspectul dacă un contract contrar Legii nr. 25/2006, în versiunea aplicabilă faptelor din litigiul principal, sau Legii nr. 343/2015 nu poate fi lovit decât de nulitatea relativă și *ex nunc*, ce poate fi invocată în temeiul dispozițiilor acestor legi, astfel cum susține NFŠ, sau dacă un asemenea contract poate fi lovit de nulitate absolută *ex tunc* în temeiul articolului 39 din Legea nr. 40/1964 privind Codul civil din 26 februarie 1964, în versiunea sa aplicabilă situației de fapt din litigiul principal, astfel cum susține Ministerul Educației. Jurisprudența slovacă în materie ar fi contradictorie.
- 26 Instanța de trimitere precizează că contractul de subvenție și antecontractul de vânzare-cumpărare prezintă o legătură materială și temporală și constituie un cadru de obligații reciproce între Ministerul Educației și NFŠ. Mai precis, contractul de subvenție include o obligație în sarcina statului de a acorda subvenția prevăzută, precum și o obligație în sarcina Národný futbalový štadión de a construi stadionul național de fotbal din Slovacia în conformitate cu condițiile specificate de Ministerul Educației și de a permite Federației Slovace de Fotbal să utilizeze o parte din acesta. Antecontractul de vânzare-cumpărare instituie, în beneficiul NFŠ o opțiune unilaterală de vânzare care corespunde unei obligații a statului de a cumpăra clădirea construită.
- 27 În aceste condiții, Okresný súd Bratislava III (Tribunalul Districtual din Bratislava III) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
- „1) Un acord de subvenție și un antecontract de vânzare-cumpărare încheiate între un minister (statul) și o entitate de drept privat selectată fără o procedură concurențială constituie un «contract de achiziții publice de lucrări» în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18, respectiv al articolului 2 [alineatul (1) punctul] 6 litera (c) din Directiva 2014/24, în cazul în care acordul de subvenție constituie un ajutor de stat autorizat de

Comisia Europeană în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE, angajamentele prevăzute în acordul de subvenție cuprind obligația statului de a acorda subvenția, precum și obligația entității de drept privat de a construi un edificiu potrivit condițiilor stabilite de minister și de a permite unei organizații sportive să utilizeze o parte din acest edificiu, iar obligațiile prevăzute în antecontractul de vânzare-cumpărare cuprind o opțiune unilaterală în beneficiul entității de drept privat sub forma unei obligații a statului de a cumpăra edificiul construit, în situația în care aceste contracte constituie un cadru de obligații reciproce între minister și entitatea de drept privat interconectate din punct de vedere temporal și material?

- 2) Articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18, respectiv articolul 2 [alineatul (1) punctul] 6 litera (c) din Directiva 2014/24 se opun unei reglementări din dreptul național al unui stat membru în temeiul căreia un act juridic care, prin conținutul sau scopul său, este contrar legii sau constituie o eludare a legii ori este contrar bunelor moravuri este lovit de nulitate absolută (și anume de la bun început/*ex tunc*) în cazul în care această încălcare a legii constă într-o încălcare gravă a normelor în materia achizițiilor publice?
- 3) Articolul 2d alineatul (1) litera (a) și articolul 2d alineatul (2) din Directiva 89/665 se opun unei reglementări din dreptul național al unui stat membru în temeiul căreia un act juridic care, prin conținutul sau scopul său, este contrar legii sau constituie o eludare a legii ori este contrar bunelor moravuri este lovit de nulitate absolută (și anume de la bun început/*ex tunc*) în cazul în care această încălcare a legii constă într-o încălcare gravă (eludare) a normelor în materia achizițiilor publice, precum în procedura principală?
- 4) Articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18, respectiv articolul 2 [alineatul (1) punctul] 6 litera (c) din Directiva 2014/24 trebuie interpretate în sensul că aceste dispoziții se opun *ex tunc* recunoașterii unor efecte juridice produse de un antecontract de vânzare-cumpărare precum cel în discuție în procedura principală?”

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 28 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18 și articolul 2 alineatul (1) punctul 6 litera (c) din Directiva 2014/24 trebuie interpretate în sensul că constituie un „contract de achiziții publice de lucrări”, în sensul acestor dispoziții, un ansamblu contractual la care sunt părți un stat membru și un operator economic și care cuprinde un contract de subvenție, precum și un antecontract de vânzare-cumpărare, încheiate în vederea realizării unui stadion de fotbal, ansamblu contractual care creează obligații reciproce între acest stat și acest operator economic, ce includ obligația de a construi această etapă în conformitate cu condițiile specificate de statul respectiv, precum și o opțiune unilaterală în beneficiul operatorului economic respectiv, corespunzătoare unei obligații a aceluiași stat de a cumpăra stadionul menționat, și acordă aceluiași operator economic un ajutor de stat recunoscut de Comisie ca fiind compatibil cu piața internă.

Cu privire la admisibilitate

- 29 NFȘ contestă admisibilitatea cererii de pronunțare a unei hotărâri preliminare, printre altele pentru motivul că prima întrebare ar privi fapte concrete a căror verificare este de competența instanței de trimitere. În această privință, formularea acestei prime întrebări ar conține constatări de fapt eronate și înșelătoare. Pe de altă parte, această instanță ar fi reprodus fără o examinare critică textul întrebărilor propuse de o parte din litigiul principal, și anume Republica Slovacă, și ar fi ignorat, cu încălcarea doctrinei „acte éclairé”, jurisprudența Curții potrivit căreia un contract nu constituie un contract de achiziții publice în lipsa unei obligații a cărei executare poate fi solicitată în justiție.
- 30 În acest sens, este necesar să se constate, pe de o parte, că, deși prima întrebare ar conține constatări de fapt pe care instanța de trimitere trebuie să le verifice, această întrebare privește interpretarea unor dispoziții ale dreptului Uniunii.
- 31 Totodată, potrivit unei jurisprudențe constante, numai instanța de trimitere este competentă să constate și să aprecieze situația de fapt cu care este sesizată, precum și să interpreteze și să aplice dreptul național. Curtea trebuie să ia în considerare, în cadrul repartizării competențelor între aceasta din urmă și instanțele naționale, contextul de fapt și normativ în care se încadrează întrebările preliminare, astfel cum este definit în decizia de trimitere [Hotărârea din 28 octombrie 2021, X-Beteiligungsgesellschaft (TVA – Plăți succesive), C-324/20, EU:C:2021:880, punctul 31 și jurisprudența citată].
- 32 Pe de altă parte, în ceea ce privește împrejurarea că interpretarea corectă a dreptului Uniunii s-ar impune, în speță, cu o asemenea evidență încât nu ar lăsa loc niciunei îndoieli rezonabile, este suficient să se amintească faptul că, deși o asemenea împrejurare, atunci când este dovedită, poate determina Curtea să se pronunțe prin ordonanță în temeiul articolului 99 din Regulamentul de procedură, aceeași împrejurare nu poate împiedica totuși instanța națională să adreseze o întrebare preliminară și nici nu poate avea ca efect inadmisibilitatea întrebării astfel formulate (Hotărârea din 7 septembrie 2023, Asociația „Forumul Judecătorilor din România”, C-216/21, EU:C:2023:628, punctul 49 și jurisprudența citată).
- 33 Rezultă că prima întrebare este admisibilă.

Cu privire la fond

- 34 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că directiva aplicabilă *ratione temporis* atribuirii unui contract de achiziții publice este, în principiu, cea în vigoare la momentul la care autoritatea contractantă alege tipul de procedură pe care o va urma și soluționează definitiv problema dacă există sau nu există obligația de a asigura în prealabil condiții concurențiale pentru atribuirea acestui contract de achiziții publice. Sunt, în schimb, inaplicabile dispozițiile unei directive al cărei termen de transpunere a expirat după această dată (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 ianuarie 2021, RTS infra și Aannemingsbedrijf Norré-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, punctul 23, precum și jurisprudența citată).
- 35 În prezenta cauză, din cererea de decizie preliminară reiese că decizia de a nu recurge la o procedură concurențială pentru realizarea stadionului național de fotbal din Slovacia a fost adoptată prin intermediul Rezoluției nr. 400/2013 a guvernului slovac din 10 iulie 2013, dată la care era aplicabilă Directiva 2004/18. Sub rezerva verificărilor pe care va trebui să le efectueze

instanța de trimitere, rezultă că această rezoluție a soluționat definitiv, pentru Ministerul Educației și pentru Republica Slovacă, problema dacă exista sau nu exista obligația de a recurge la o procedură concurențială.

- 36 În orice caz, chiar dacă această instanță ar ajunge la concluzia că decizia prin care se soluționează definitiv problema dacă exista sau nu exista obligația de a recurge la o asemenea procedură concurențială este ulterioară datei de 18 aprilie 2016, dată la care abrogarea Directivei 2004/18 a intrat în vigoare și la care a expirat termenul de transpunere a Directivei 2014/24, conținutul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18 corespunde în esență, în ceea ce privește realizarea unei lucrări care îndeplinește cerințele stabilite de autoritatea contractantă, conținutului articolului 2 alineatul (1) punctul 6 litera (c) din Directiva 2014/24.
- 37 Sub beneficiul acestor precizări introductive, trebuie să se stabilească dacă un ansamblu contractual care prezintă caracteristicile celui în discuție în litigiul principal îndeplinește criteriile unui „contract de achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18, această noțiune fiind o noțiune autonomă a dreptului Uniunii, pentru care calificarea juridică dată unui contract de dreptul unui stat membru nu este relevantă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 ianuarie 2007, Auroux și alții, C-220/05, EU:C:2007:31, punctul 40 și jurisprudența citată).
- 38 În această privință, trebuie să se verifice, în conformitate cu definiția noțiunii de „contract de achiziții publice” care figurează la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/18, dacă un astfel de ansamblu contractual constituie un contract cu titlu oneros încheiat în scris între operatori economici și o autoritate contractantă și, în cazul unui răspuns afirmativ, dacă acest contract are ca obiect realizarea unei lucrări care să răspundă necesităților precizate de această autoritate contractantă, în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din directiva menționată.
- 39 În speță, revine instanței de trimitere sarcina de a se pronunța cu privire la acest aspect după ce va fi efectuat aprecierile necesare în acest scop. Astfel, trebuie amintit că articolul 267 TFUE nu abilitează Curtea să aplice normele dreptului Uniunii la o speță determinată, ci numai să se pronunțe cu privire la interpretarea tratatelor și a actelor adoptate de instituțiile Uniunii Europene. Totuși, conform unei jurisprudențe constante, în cadrul cooperării judiciare create prin acest articol 267 TFUE, Curtea, plecând de la elementele dosarului, poate furniza instanței naționale elementele de interpretare a dreptului Uniunii care ar putea să îi fie utile în aprecierea efectelor uneia sau ale alteia dintre dispozițiile acestuia (Hotărârea din 7 septembrie 2023, Asociația „Forumul Judecătorilor din România”, C-216/21, EU:C:2023:628, punctul 72 și jurisprudența citată).
- 40 În primul rând, termenul „contracte” care figurează la articolul 1 alineatul (2) litera (a) din Directiva 2004/18 se referă și la acordurile de voință care rezultă din mai multe documente, fără ca împrejurarea că fiecare dintre aceste documente constituie un contract potrivit dreptului național să constituie un obstacol în acest sens.
- 41 În prezenta cauză, din cererea de decizie preliminară reiese că contractul de subvenție și antecontractul de vânzare-cumpărare prezintă o legătură materială, atât una, cât și cealaltă fiind încheiate în cadrul proiectului de construcție a stadionului național de fotbal din Slovacia, și o legătură temporală. Aceasta din urmă este confirmată de Decizia SA.46530, care arată că construirea acestui stadion nu a început decât în toamna anului 2016, și anume după încheierea, la 10 mai 2016, a actului adițional nr. 1 la contractul de subvenție, precum și a antecontractului de vânzare-cumpărare.

- 42 În al doilea rând, contractele care alcătuiesc ansamblul contractual în discuție în litigiul principal au fost încheiate în scris, pe de o parte, de Národný futbalový štadión, în ceea ce privește contractul de subvenție, și de NFŠ, în ceea ce privește antecontractul de vânzare-cumpărare, care sunt operatori economici, și, pe de altă parte, de statul slovac, care este o autoritate contractantă în sensul articolului 1 alineatul (9) primul paragraf din Directiva 2004/18.
- 43 În al treilea rând, trebuie să se verifice dacă un ansamblu contractual care prezintă caracteristicile celui în discuție în litigiul principal este încheiat cu titlu oneros.
- 44 Pe de o parte, potrivit jurisprudenței Curții, expresia „cu titlu oneros” desemnează un contract prin care fiecare dintre părți se angajează să efectueze o prestație în schimbul unei contraprestații. Caracterul sinalagmatic al contractului este astfel o caracteristică esențială a unui contract de achiziții publice, care se traduce în mod obligatoriu prin crearea unor obligații coercitive din punct de vedere juridic pentru fiecare dintre părțile la contract, a căror executare trebuie să poată fi invocată în justiție (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 septembrie 2020, Tax-Fin-Lex, C-367/19, EU:C:2020:685, punctele 25 și 26, precum și jurisprudența citată).
- 45 În această privință, trebuie arătat că, atunci când un contract cuprinde o obligație de cumpărare din partea unei autorități contractante fără ca o obligație de vânzare să revină cocontractantului său, această lipsă a unei obligații de vânzare nu poate fi în mod necesar suficientă pentru a exclude caracterul sinalagmatic al contractului respectiv și, prin urmare, existența unui contract de achiziții publice, o astfel de încheiere neputând fi eventual atinsă decât în urma examinării tuturor elementelor relevante.
- 46 În prezenta cauză, instanța de trimitere menționează existența unor obligații reciproce între Ministerul Educației și NFŠ. În plus, această instanță arată printre altele că contractul de subvenție implică obligația statului de a acorda subvenția, precum și obligațiile predecesorului în drept al NFŠ de a construi stadionul național de fotbal din Slovacia în conformitate cu condițiile specificate de Ministerul Educației, de a finanța cel puțin 60 % din costurile de construcție și, în versiunea originală a acestui contract, de a permite Federației Slovace de Fotbal să utilizeze gratuit o parte din stadionul respectiv. Deși actul adițional nr. 1 la contractul de subvenție a eliminat această din urmă obligație, actul adițional menționat nu a determinat dispariția celorlalte obligații, care au fost transferate NFŠ.
- 47 Pe de altă parte, în cadrul unui contract de achiziții publice de lucrări, autoritatea contractantă primește o prestație care constă în realizarea lucrărilor pe care urmărește să le obțină și care prezintă un interes economic direct pentru ea. Un astfel de interes economic poate fi constatat nu numai atunci când se prevede că autoritatea contractantă va deveni proprietara lucrărilor sau a lucrării care face obiectul contractului, ci și în alte situații, în special dacă se prevede că autoritatea contractantă va dispune de un titlu juridic care îi va asigura disponibilitatea acestor lucrări, în vederea destinației lor publice [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 aprilie 2021, Comisia/Austria (Locațiunea unei clădiri neconstruite încă), C-537/19, EU:C:2021:319, punctul 44 și jurisprudența citată].
- 48 Din dosarul de care dispune Curtea rezultă că, deși stadionul național de fotbal din Slovacia aparține NFŠ, contractul de subvenție limitează dreptul de a transfera proprietatea asupra acestui stadion unor terți, solicitând printre altele în acest sens un consimțământ scris prealabil al statului slovac. Prin urmare, acest stat dispune în esență de un drept de preempțiune asupra acestui stadion, având o valoare economică intrinsecă.

- 49 Interesul economic poate consta de asemenea în avantajele economice pe care autoritatea contractantă ar putea să le aibă din utilizarea ulterioară sau din cesionarea ulterioară a lucrării, în faptul că a participat financiar la efectuarea lucrării sau în riscurile pe care și le asumă în cazul unui eșec economic al lucrării (Hotărârea din 25 martie 2010, Helmut Müller, C-451/08, EU:C:2010:168, punctul 52 și jurisprudența citată).
- 50 În speță, astfel cum a arătat NFȘ în observațiile sale scrise și în ședință, opțiunea de care dispune această parte în temeiul antecontractului de vânzare-cumpărare constituie o garanție împotriva riscului comercial în cazul în care stadionul național de fotbal din Slovacia s-ar dovedi pentru ea neviabil din punct de vedere comercial. Astfel, angajându-se să cumpere acest stadion la cererea NFȘ, autoritatea contractantă și-a asumat toate riscurile în cazul unui eșec economic al lucrării.
- 51 În al patrulea rând, trebuie amintit că, pentru ca un contract să constituie un „contract de achiziții publice de lucrări” având ca obiect realizarea unei lucrări, această lucrare trebuie realizată în conformitate cu necesitățile precizate de autoritatea contractantă, mijloacele utilizate pentru această realizare fiind irelevante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 29 octombrie 2009, Comisia/Germania, C-536/07, EU:C:2009:664, punctul 55).
- 52 În această privință, o influență decisivă a autorității contractante asupra proiectării unei clădiri preconizate poate fi identificată în special dacă se poate demonstra că această influență este exercitată asupra structurii arhitecturale a clădirii respective, precum dimensiunea sa, pereții săi exteriori și pereții săi portanți [a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 aprilie 2021, Comisia/Austria (Locațiunea unei clădiri neconstruite încă), C-537/19, EU:C:2021:319, punctul 53].
- 53 În speță, instanța de trimitere precizează, în cererea de decizie preliminară, că stadionul național de fotbal din Slovacia trebuia să fie construit în conformitate cu condițiile specificate de Ministerul Educației. În această privință, acesta din urmă s-a referit în cauza principală, la fel ca NFȘ în observațiile sale scrise în fața Curții, la respectarea criteriilor prevăzute de Regulamentul UEFA privind infrastructura stadioanelor în ceea ce privește stadioanele de categoria 4.
- 54 Or, obligația de a respecta aceste criterii, a cărei existență urmează să fie verificată de instanța de trimitere, ar putea permite identificarea unei influențe determinante a statului slovac asupra structurii arhitecturale, în cazul în care regulamentul menționat ar include cerințe referitoare, de exemplu, la dimensiunile terenului de joc, la capacitatea stadionului în ceea ce privește numărul de spectatori sau la numărul de locuri de parcare prevăzute, aspect a cărui examinare revine de asemenea instanței de trimitere.
- 55 Având în vedere considerațiile care precedă și sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, un ansamblu contractual care prezintă caracteristicile celui în discuție în litigiul principal constituie un „contract de achiziții publice de lucrări” în sensul articolului 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18.
- 56 Această concluzie nu este repusă în discuție de faptul că Comisia a considerat, în Decizia SA.46530, că subvenția pentru construirea stadionului național de fotbal din Slovacia și antecontractul de vânzare-cumpărare a acestuia constituie un ajutor de stat compatibil cu piața internă în sensul articolului 107 alineatul (3) litera (c) TFUE.

- 57 Potrivit NFȘ, această decizie implică constatări care împiedică calificarea drept contract de achiziții publice a ansamblului contractual în discuție în litigiul principal. Astfel, ar rezulta printre altele din decizia menționată că această societate nu avea obligația de a realiza stadionul național de fotbal din Slovacia. În plus, societatea respectivă arată că s-a conformat normelor privind atribuirea contractelor de achiziții publice în alegerea furnizorilor săi, în conformitate cu o obligație pe care ar menționa-o decizia amintită.
- 58 Or, pe de o parte, deși Decizia SA.46530 indică faptul că NFȘ rămâne proprietarul stadionului național de fotbal din Slovacia după construirea sa, fără să existe o obligație de a transfera proprietatea asupra acestui stadion statului slovac, această decizie nu menționează lipsa unei obligații de a construi stadionul respectiv.
- 59 În orice caz, este necesar să se arate că, desigur, instanțele naționale trebuie să se abțină să adopte decizii contrare unei decizii a Comisiei privind compatibilitatea unui ajutor de stat cu piața internă, a cărei apreciere este de competență exclusivă a acestei instituții, care acționează sub controlul instanței Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 4 martie 2020, *Buonotourist/Comisia*, C-586/18 P, EU:C:2020:152, punctele 90 și 91, precum și jurisprudența citată). Totuși, aprecieri care ar putea decurge implicit dintr-o decizie a acestei instituții referitoare la un ajutor de stat nu pot, în principiu, să se impună instanțelor naționale într-un litigiu precum litigiul principal, care nu are legătură cu compatibilitatea acestui ajutor cu piața internă.
- 60 Pe de altă parte, atunci când o autoritate contractantă are obligația de a respecta normele dreptului Uniunii referitoare la atribuirea contractelor de achiziții publice, această autoritate contractantă nu se poate elibera de obligația respectivă, care îi revine în mod specific, impunându-i operatorului economic cu care încheie un astfel de contract să se conformeze acestor norme la executarea contractului în discuție. Prin urmare, în speță, existența unui contract de achiziții publice la care sunt părți NFȘ și statul slovac nu poate fi repusă în discuție de faptul că Decizia SA.46530 indică faptul că lucrările de construcție a stadionului național de fotbal din Slovacia vor face obiectul unei proceduri concurențiale în conformitate cu normele aplicabile în materia atribuirii contractelor de achiziții publice.
- 61 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că constituie un „contract de achiziții publice de lucrări”, în sensul acestei dispoziții, un ansamblu contractual la care sunt părți un stat membru și un operator economic și care cuprinde un contract de subvenție, precum și un antecontract de vânzare-cumpărare, încheiate în vederea realizării unui stadion de fotbal, din moment ce acest ansamblu contractual creează obligații reciproce între acest stat și acest operator economic, care includ obligația de a construi acest stadion în conformitate cu condițiile specificate de statul respectiv, precum și o opțiune unilaterală în beneficiul operatorului economic respectiv, corespunzătoare unei obligații a aceluiași stat de a cumpăra stadionul menționat, și acordă aceluiași operator economic un ajutor de stat recunoscut de Comisie ca fiind compatibil cu piața internă.

Cu privire la întrebările a doua-a patra

- 62 Prin intermediul întrebărilor a doua-a patra, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă Directiva 89/665 sau Directiva 2014/24 trebuie interpretate în sensul că se opun aplicării, în temeiul unei excepții de nulitate invocate de autoritatea contractantă, a unei legislații naționale care prevede că un contract încheiat cu încălcarea reglementării în materia atribuirii contractelor de achiziții publice este lovit de nulitate absolută *ex tunc*.

Cu privire la admisibilitate

- 63 NFȘ consideră că aceste întrebări sunt ipotetice. Comisia are de asemenea îndoieli cu privire la admisibilitatea întrebărilor menționate, pentru motivul că instanța de trimitere nu ar indica în mod clar motivele pentru care are nevoie de un răspuns.
- 64 Potrivit unei jurisprudențe constante, întrebările privind dreptul Uniunii beneficiază de o prezumție de pertinență. Curtea poate refuza să se pronunțe asupra unei întrebări preliminare adresate de o instanță națională numai atunci când este evident că interpretarea solicitată a dreptului Uniunii nu are nicio legătură cu realitatea sau cu obiectul litigiului principal, atunci când problema este de natură ipotetică sau atunci când Curtea nu dispune de elementele de fapt și de drept necesare pentru a răspunde în mod util la întrebările care i-au fost adresate (Hotărârea din 30 aprilie 2024, Procura della Repubblica presso il Tribunale di Bolzano C-178/22, EU:C:2024:371, punctul 27 și jurisprudența citată).
- 65 Or, din cererea de decizie preliminară reiese că Ministerul Educației a invocat, pe cale de excepție, nulitatea ansamblului contractual în discuție în litigiul principal, că acest ansamblu contractual a fost încheiat fără a se recurge la o procedură concurențială și că legislația națională, astfel cum a fost interpretată de o parte a jurisprudenței naționale, impune constatarea nulității absolute *ex tunc* a unui contract încheiat cu încălcarea reglementării în materia atribuirii contractelor de achiziții publice.
- 66 Prin urmare, întrebările a doua-a patra nu prezintă un caracter ipotetic și nu este evident că un răspuns la aceste întrebări nu ar fi util instanței de trimitere pentru a se pronunța asupra litigiului cu care este sesizată. Rezultă că aceste întrebări sunt admisibile.

Cu privire la fond

- 67 În primul rând, nu se poate considera că Directiva 89/665 efectuează o armonizare completă și, prin urmare, că are în vedere toate căile de atac posibile în materie de contracte de achiziții publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2020, T-Systems Magyarország, C-263/19, EU:C:2020:373, punctul 53).
- 68 Sub beneficiul acestei precizări, trebuie să se verifice dacă o excepție de nulitate invocată de o autoritate contractantă intră în domeniul de aplicare al acestei directive.
- 69 În această privință, articolul 1 din Directiva 89/665, intitulat „Domeniul de aplicare și disponibilitatea căilor de atac”, menționează la alineatul (3) persoanele care trebuie să poată introduce căi de atac în temeiul acestei directive. Această dispoziție impune ca procedurile

privind căile de atac să fie accesibile cel puțin oricărei persoane care are sau care a avut vreun interes în obținerea unui anumit contract și care a fost prejudiciată sau riscă să fie prejudiciată printr-o presupusă încălcare.

- 70 Pe de altă parte, articolul 1 alineatul (1) al patrulea paragraf din directiva respectivă menționează deciziile care trebuie să poată face obiectul unor căi de atac în temeiul aceleiași directive. Această dispoziție se limitează la a impune ca deciziile luate de autoritățile contractante să poată face obiectul unor astfel de căi de atac.
- 71 Din coroborarea acestor dispoziții rezultă că Directiva 89/665 nu urmărește să instituie proceduri sau căi de atac în beneficiul autorităților contractante.
- 72 Această interpretare este confirmată de jurisprudența Curții potrivit căreia dispozițiile acestei directive urmăresc să protejeze operatorii economici împotriva arbitrariului autorității contractante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2020, T-Systems Magyarország, C-263/19, EU:C:2020:373, punctul 51 și jurisprudența citată).
- 73 În special, este necesar să se observe că articolul 2d din Directiva 89/665, vizat de a treia întrebare preliminară, privește consecințele încălcării normelor dreptului Uniunii referitoare la achizițiile publice, la fel ca articolul 2e din această directivă. Or, Curtea a statuat că articolul 2e din directiva menționată nu se referă decât la căile de atac inițiate de întreprinderi care au sau care au avut vreun interes în obținerea unui anumit contract și care au fost prejudiciate sau riscă să fie prejudiciate printr-o presupusă încălcare (a se vedea în acest sens Hotărârea din 14 mai 2020, T-Systems Magyarország, C-263/19, EU:C:2020:373, punctul 54).
- 74 Rezultă că o excepție de nulitate invocată de o autoritate contractantă nu intră în domeniul de aplicare al Directivei 89/665.
- 75 În al doilea rând, Directiva 2014/24 nu instituie, astfel cum reiese din articolul 1 alineatul (1) din aceasta, decât norme aplicabile procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice, fără a reglementa consecințele încălcării acestor norme.
- 76 În aceste condiții, articolul 83 din Directiva 2014/24 prevede norme referitoare la asigurarea punerii în aplicare a acestei directive. Întrucât aceste norme au un caracter procedural, ele sunt aplicabile, începând cu 18 aprilie 2016, data expirării termenului de transpunere a directivei menționate, tuturor procedurilor de atribuire a unor contracte de achiziții publice noi sau în curs, care intră în domeniul de aplicare material al aceleiași directive.
- 77 În această privință, Curtea a statuat că articolul 83 alineatele (1) și (2) din Directiva 2014/24 trebuie interpretat în sensul că nici nu impune, nici nu interzice statelor membre să adopte o reglementare în temeiul căreia o autoritate de monitorizare poate iniția, în scopul protecției intereselor financiare ale Uniunii, o procedură privind o cale de atac din oficiu, pentru monitorizarea încălcărilor reglementării în domeniul achizițiilor publice (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 martie 2020, Hungeod și alții, C-496/18 și C-497/18, EU:C:2020:240, punctul 84).
- 78 Totuși, Curtea a statuat de asemenea că, atunci când este prevăzută o astfel de procedură, ea intră în domeniul de aplicare al dreptului Uniunii, în măsura în care contractele de achiziții publice care fac obiectul unei asemenea căi de atac intră în domeniul de aplicare material al directivelor privind

achizițiile publice Prin urmare, o asemenea procedură trebuie să respecte dreptul Uniunii, inclusiv principiile generale ale acestui drept (Hotărârea din 26 martie 2020, Hungeod și alții, C-496/18 și C-497/18, EU:C:2020:240, punctele 85 și 86).

- 79 În același mod, articolul 83 alineatele (1) și (2) din Directiva 2014/24 trebuie interpretat în sensul că nici nu impune, nici nu interzice statelor membre să adopte o legislație națională care prevede posibilitatea unei autorități contractante de a invoca, cu ocazia unui litigiu privind un contract, o excepție de nulitate absolută *ex tunc* întemeiată pe o încălcare a reglementării în materie de achiziții publice.
- 80 Pe de altă parte, din dosarul de care dispune Curtea nu reiese, sub rezerva verificării de către instanța de trimitere, că acțiunea care se află la originea litigiului principal ar încălca dreptul Uniunii, inclusiv principiile generale ale acestui drept.
- 81 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la întrebările a doua-a patra că Directiva 89/665 și Directiva 2014/24 trebuie interpretate în sensul că nu se opun aplicării, în temeiul unei excepții de nulitate invocate de autoritatea contractantă, a unei legislații naționale care prevede că un contract încheiat cu încălcarea reglementării în materia atribuirii contractelor de achiziții publice este lovit de nulitate absolută *ex tunc*, cu condiția ca, în ceea ce privește un contract de achiziții publice care intră în domeniul de aplicare material al Directivei 2014/24, legislația care prevede o astfel de nulitate să respecte dreptul Uniunii, inclusiv principiile generale ale acestui drept.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 82 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a patra) declară:

- 1) Articolul 1 alineatul (2) litera (b) din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii**

trebuie interpretat în sensul că

constituie un „contract de achiziții publice de lucrări”, în sensul acestei dispoziții, un ansamblu contractual la care sunt părți un stat membru și un operator economic și care cuprinde un contract de subvenție, precum și un antecontract de vânzare-cumpărare, încheiate în vederea realizării unui stadion de fotbal, din moment ce acest ansamblu contractual creează obligații reciproce între acest stat și acest operator economic, care includ obligația de a construi acest stadion în conformitate cu condițiile specificate de statul respectiv, precum și o opțiune unilaterală în beneficiul operatorului economic respectiv, corespunzătoare unei obligații a aceluiași stat de a cumpăra stadionul menționat, și acordă aceluiași operator economic un ajutor de stat recunoscut de Comisia Europeană ca fiind compatibil cu piața internă.

- 2) Directiva 89/665/CEE a Consiliului din 21 decembrie 1989 privind coordonarea actelor cu putere de lege și a actelor administrative privind aplicarea procedurilor care vizează căile de atac față de atribuirea contractelor de achiziții publice de produse și a contractelor publice de lucrări, astfel cum a fost modificată prin Directiva 2014/23/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014, precum și Directiva 2014/24/UE a Parlamentului European și a Consiliului din 26 februarie 2014 privind achizițiile publice și de abrogare a Directivei 2004/18/CE,

trebuie interpretate în sensul că

nu se opun aplicării, în temeiul unei excepții de nulitate invocate de autoritatea contractantă, a unei legislații naționale care prevede că un contract încheiat cu încălcarea reglementării în materia atribuirii contractelor de achiziții publice este lovit de nulitate absolută *ex tunc*, cu condiția ca, în ceea ce privește un contract de achiziții publice care intră în domeniul de aplicare material al Directivei 2014/24, legislația care prevede o astfel de nulitate să respecte dreptul Uniunii, inclusiv principiile generale ale acestui drept.

Semnături